

CZU 336.717.8

Aspecte teoretice și practice privind contractul de credit pentru consum

Valentin CAZACU

doctor, lector universitar

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract. *The present study analyzes the credit agreement for consumers in the light of the amendments to the law no. 202 of 12.07.2022, in force from 29.05.2022. The study focuses, in particular, on the new provisions and its impact on consumer protection, including the analysis of case law from Tribunals, Courts of Appeal and from Supreme Court.*

Keywords: *Credit agreement, consumer, creditor, unfair terms, interest rate, late payment interest.*

1. Aspecte introductive.

Contractele de credit pentru consumatori sunt reglementate prin legea nr. 202 din 12.07.2013 (în continuare legea nr. 202/2013) [1], adoptată ca urmare a implementării Directivei 2008/48/CE [2]. În urma semnării Acordului de asociere a R. Moldova cu Uniunea Europeană [3], statul nostru și-a asumat și obligația privind apropierea legislației în materie de protecție a consumatorilor, cu indicarea priorităților din acest domeniu în Anexa nr. IV la acord, în care s-a menționat și despre necesitatea, și termenul de implementare a Directivei 2008/48/CE.

În legea nr. 202 preponderent este utilizată noțiunea de contract de credit pentru consumatori, chiar dacă în art. 1 este menționat că scopul legii este „dezvoltarea cadrului legal necesar pentru asigurarea protecției intereselor economice ale consumatorilor prin crearea de condiții echitabile pentru obținerea **creditelor de consum**”, în practică fiind folosită și noțiunea de contract de **credit de consum, împrumut, împrumut de consumație, credit destinat consumului**.

În art. 3 al legii nr. 202 este arătat ce se va înțelege prin contractul de credit pentru consumatori, fiind contractul „prin care un creditor acordă sau se angajează să acorde unui consumator un credit sub forma de amânare la plată, împrumut sau alte facilități similare”, fără a cuprinde însă și contractele de prestări servicii „în mod continuu sau pentru furnizarea de bunuri de același fel, atunci când consumatorul plătește pentru acestea în rate, pe toată durata furnizării lor”.

Legea nr. 202 a fost modificată de mai multe ori din momentul adoptării, cele mai relevante și importante fiind modificările operate prin legea nr. 23 din 27.02.2020 [4], în vigoare din 20.04.2020 și legea nr. 93 din 07.04.2022 [5], în vigoare din 29.05.2022.

Intervenția legiuitorului pentru a opera modificările în cauză au fost necesare pentru a asigura o protecție efectivă a consumatorilor împotriva clauzelor abuzive, clauze deseori impuse în contractele de credit pentru consum. Tipurile de clauze cel mai frecvent întâlnite fiind cele cu privire la dobânda creditului, dobânda de întârziere sau mai rar întâlnite cele cu privire la competența instanței în materie de soluționare a litigiilor.

Deși în Codul civil al R. Moldova sunt prezente dispoziții legale privind clauzele abuzive, inclusiv norme ce sancționează aceste clauze, acestea nu asigurau un nivel de protecție efectiv al consumatorilor, un rol negativ având și instituțiile statului, inclusiv instanțele judecătorești, atât prin lipsa invocării din oficiu a nulității absolute a clauzelor abuzive, dar și prin aplicarea neuniformă a legii cu privire la aceleași probleme de drept.

2. Domeniul de aplicare material al legii nr. 202

Normele introduse prin legea nr. 202 se aplică contractelor de credit pentru consumatori (art. 2, alin. 1). În art. 2 alin. 2 sunt precizate tipurile de contracte de credit care sunt excluse din domeniul de aplicare al legii, rațiunea excluderii acestora fiind legate de afectarea nesemnificativă a drepturilor consumatorilor în așa tipuri de contracte, întrucât termenul de rambursare este mic (1 - 3 luni) sau atunci când dobânda este mică decât dobânda practică pe piață, sau mai mică decât rata dobânzii stabilită de Banca Națională a Moldovei (BNM), ori în cazul creditelor fără dobândă.

Sunt excluse, astfel, conform art. 2, alin. 2 din domeniul material de aplicare a legii nr. 202 următoarele tipuri de contracte:

- a) contractele de închiriere sau de leasing operațional, în cazul cărora obligația de cumpărare a obiectului contractului nu este stabilită nici prin respectivul contract, nici prin vreun contract separat, fiind considerat că există o astfel de obligație în cazul în care creditorul decide acest lucru în mod unilateral;
- b) contractele de credit sub forma unei facilități de tip „descoperit de cont” (*overdraft*) și în baza cărora creditul trebuie rambursat în termen de o lună;
- c) contractele de credit în baza cărora creditul este acordat fără dobândă și fără alte costuri;
- d) contractele de credit cu termen de rambursare de 3 luni și pentru care sunt de plătit numai costuri ce prevăd plata unei dobânzi ce nu depășește rata de bază a dobânzii stabilite de către BNM la data acordării creditului;
- e) contractele de credit acordate de către un angajator angajaților săi cu titlu accesoriu, fără dobândă sau cu o dobândă anuală efectivă mai mică decât cea practică pe piață, cu condiția că nu se oferă altor persoane, ci numai angajaților;
- f) contractele de credit încheiate cu o societate de investiții cu scopul de a permite unui investitor să efectueze o tranzacție cu unul sau mai multe instrumente financiare în conformitate cu

legislația privind piața de capital;

- g) contractele de credit care sunt rezultatul unei hotărâri pronunțate de o instanță judecătorească sau de o altă autoritate instituită conform legii;
- h) contractele de credit privind amânarea, cu titlu gratuit, a plății unei datorii existente;
- i) contractele de credit referitoare la creditele acordate unui public restrâns în baza unei dispoziții legale de interes general, la o rată a dobânzii mai mică decât cea practică în mod obișnuit pe piață sau fără dobândă, sau în condiții care sînt mai avantajoase pentru consumator decât cele obișnuite de pe piață și cu dobânzi mai mici decât cele practicate în mod obișnuit pe piață;
- j) contracte de credit încheiate de o asociație de economii și împrumut.

3. *Obligația de furnizare a informațiilor precontractuale*

Legea nr. 202 impune creditorului sau, după caz indermediarului de credit, obligația de furnizare a informațiilor precontractuale, care este diferită în funcție de tipul de contracte de credit. Va trebui, astfel, de stabilit dacă este vorba de contracte de credit sub forma sub forma unor facilități de tip „descoperit de cont” (overdraft) sau de contracte de credit care prevăd acordul creditorului cu consumatorul asupra unor formalități privind amînarea la plată sau metodele de rambursare, în cazul în care consumatorul și-a încălcat deja obligațiile cuprinse în contractul de credit inițial, cu condiția pentru acesta din urmă să nu fie de un contract de credit sub forma sub forma unor facilități de tip „descoperit de cont” (*overdraft*).

Pentru aceste 2 tipuri de contracte de credit menționate la art. 2, alin. 3 și 5 din legea nr. 202, vor trebui furnizate anumite informații precontractuale specifice, prevăzute de art. 6 din aceeași lege, iar pentru restul tipurilor de contracte de credite informații precontractuale specifice, indicate la art. 7 din legea nr. 202.

Indiferent de tipul de contract de credit, informațiile precontractuale trebuie să fie furnizate:

- a) cu suficient timp înainte, dar cel puțin cu 15 zile calendaristice înainte ca un consumator să încheie un contract de credit sau să accepte o ofertă, reducerea perioadei de 15 zile fiind posibilă cu acordul scris al consumatorului;
- b) imprimare pe hîrtie sau pe un alt suport durabil, redactate într-un limbaj clar și lizibil, cu caractere de aceeași dimensiune. În cazul în care informațiile sînt redactate pe hîrtie, culoarea de fond a hîrtiei pe care este redactat formularul trebuie să fie în contrast cu cea a fontului utilizat.

4. *Intervenția legiutorului în domeniul contractelor de credit pentru consum*

Modificările operate la legea nr. 202 prin legea nr. 23/2020 și legea nr. 93/2022 au avut obiectivul primordial de a proteja consumatorii de practicile creditorilor de includere în contractele

de credit de consum a unor clauze abuzive, dar și de aplicarea neuniformă de către instanțele judecătorești a dispozițiilor legale privind dobânzile și dobânzile de întârziere.

Prin legea nr. 23/2020 s-a modificat art. 15 din legea nr. 202, în vigoare din 20.04.2020, fiind introdus alin. 5 care prevede: „*Se interzice aplicarea oricăror plăți (inclusiv dobânzi, comisioane, taxe, penalități, dobânzi de întârziere și orice alt tip de plăți) aferente unui contract de acordare a creditului pentru consumator pe un termen mai mic de 2 ani și/sau în care suma inițială debursată este de până la 50 de mii de lei (pentru linia de credit, valoarea de referință se va considera suma maximă stabilită în contractul de credit), a căror valoare totală să depășească valoarea debursată conform contractului respectiv sau valoarea de intrare a bunului în contractul de leasing financiar*”.

Prin aceste modificări s-au impus limite în ceea ce privește sumele maxime care pot fi aplicate cu titlu de dobânzi, comisioane, penalități etc., adică nu vor putea depăși valoarea debursată a creditului respectiv, însă doar în contractele în care suma inițială debursată este de până la 50 mii de lei și/sau contractul de credit este de până la 2 ani.

Sanctiunea nerespectării acestor restricții impuse de art. 15, alin. 7 al legii nr. 202 este prevăzută în art. 15, alin. 9, creditorul având doar dreptul de a solicita doar restituirea sumei inițiale debursate, contractul de credit devenit practic gratuit.

Aceste modificări au avut aplicare asupra tuturor contractelor încheiate începând cu 20.04.2020, fiind conținute și unele prevederi tranzitorii pentru contractele încheiate înainte de această dată sau litigiilor privind contracte de credit de consum aflate pe rolul instanțelor judecătorești.

O intervenție și mai radicală a fost adoptarea legii nr. 93/2022, în vigoare din 29.05.2022, pentru că a stabilit o limită maximă a dobânzii în contractele de credit pentru consum, dar și o limită maximă a dobânzii de întârziere.

În art. 15, alin. 7 al legii nr. 202 s-a introdus o limită maximă a ratei dobânzii de credit anuale de 50%, iar pentru toate celelalte plăți aferente indiferent cum s-ar numi, comisioane de acordare, de administrare, penalități, taxe sau altfel, cu excepția dobânzii, nu va depăși 0,04% pe zi, din valoarea totală a creditului.

Merită menționat că aceste modificări au aplicabilitate imediată, inclusiv asupra situațiilor juridice în curs de realizare la data de 29.05.2022, fiind precizat în legea nr. 93/2022 la art. V că: „*Prevederile art. I punctul 3, ale art. II punctul 1 și ale art. IV punctul 3 care țin de aplicarea limitei la rata dobânzii și a celorlalte plăți aferente se vor aplica situațiilor juridice în curs de realizare, cu sau fără modificarea contractelor corespunzătoare, în ceea ce privește creanțele ce urmează a fi încasate, prin calcularea produsului dintre 0,177%, aplicat soldului creditului rămas la expirarea termenului de 2 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi, și numărul de zile rămase până la*

scadența contractului de credit/leasing financiar”.

În baza acestei dispoziții a legii nr. 93/2022, ar apărea întrebarea dacă limitele impuse la dobânzi și a celorlalte plăți aferente trebuie aplicate inclusiv contractelor de credit de consum încheiate înainte de 29.05.2022? Cum va trebuie să fie interpretată sintagma „...situațiilor juridice în curs de realizare...” și „...în ceia ce privește creanțele existente ce urmează a fi încasate”, inclusiv va trebui să se răspundă la întrebarea dacă dispozițiile menționate trebuie să se aplice și contractelor de credit în privința cărora există litigii aflate pe rolul instanțelor judecătorești?

În acest sens, merită menționate mai multe hotărâri judecătorești atât ale instanțelor de fond, cât și a instanțelor de apel în care au fost aplicate prevederile legii 93/2022 unui litigiu având la bază un contract de credit de consum încheiat înainte de 29.05.2002, hotărâri în care s-au micșorat penalitățile de întârziere aplicate consumatorilor, fiind reduse la limita de 0,04% pe zi.

Într-o hotărâre a instanței de fond [6], menținută de instanța de apel [7], deși invocă o altă lege aplicabilă litigiului decât legea nr. 202, totuși instanța aplică dispozițiile legale privind limitele dobânzii de 50% și limitele penalității de 0,04%, prevăzute și de legea nr.1 din 16.03.2018 [8], fiind echivalentă practic cu invocarea, din oficiu, a nulității absolute de către instanță, având în vedere inexistența unei referințe sau cereri reconvenționale a pârâtului consumator în această cauză.

Merită menționată și o decizie a instanței de apel (definitivă și irevocabilă, prin neexercitarea căii de atac) [9] în care a fost aplicate legii 93/2022 în privința unui contract de credit de consum încheiat înainte de 29.05.2022 în care s-a micșorat penalitatea de întârziere, întrucât depășea limita de 0,04% pe zi.

În altă ordine de idei, în aceeași decizie a instanței de apel se invocă un temei absurd de respingere a cererii reconvenționale a consumatorului de constatare a nulității absolute a clauzelor abuzive din contractul de credit de consum. Astfel, instanța consideră că neexercitarea dreptului de revocare a contractului de către consumator în termen de 14 zile echivalează cu negocierea clauzelor contractuale între creditor și consumator, or nu există o dispoziție legală care să stabilească expres aceasta.

Poate fi menționată și o decizie a instanței de apel [10], în examinare la CSJ [11], în care este micșorată penalitatea de întârziere fiind ajustată la limita de 0,04% pe zi, însă cu invocarea dispozițiilor legale ale legii nr. 1 din 16.03.2018, dar este apreciabilă aplicarea limitei respective unei situații juridice în curs de realizare, deci unui contract încheiat înainte de 29.05.2022.

Aceiași linie de orientare poate fi observată și în alte decizii ale instanței de apel [12], rămase definitive și irevocabile [13], în care este ajustată penalitatea de întârziere la limita de 0,04% pe zi în privința unor contracte încheiate înainte de 29.05.2022, chiar dacă prin invocarea dispozițiilor legii nr. 1 din 16.03.2018.

Într-o decizie a instanței de apel din 02.11.2022 (definitivă și irevocabilă) [14], fiind examinată în procedura cererilor cu valoare redusă, deși instanța invocă prevederile art. 15, alin. 7 și 9 din legea nr. 202, nu se pronunță în privința aplicării art. V din legea nr. 93/2022, având în vedere că este o situație juridică în curs de realizare, respectiv ar fi trebuit să verifice dacă dobânda contractuală și penalitățile de întârziere se încadrează în limitele de 50%, respectiv 0,04 pe zi de întârziere.

Nici CSJ într-o decizie din 13.07.2022) [15] pronunțată, deci, după 29.05.2022, nu s-a abordat chestiunea aplicării prevederilor art. 15, alin. 7 și 9 din legea nr. 202 și nici a aplicării art. V din legea nr. 93/2022, deși decizia este în favoarea consumatorului, în sens de constatare a nulității absolute a clauzelor abuzive privind comisioanele de administrare și de motinorizare, fiind considerate dobânzi camuflate.

1. Aspecte controversate ale orientării jurisprudenței în privința contractelor de credit pentru consum

În doctrină [16] s-a menționat despre obligația instanțelor judecătorești de a verifica și invoca din oficiu nulitatea absolută a clauzelor abuzive în contractele de credit de consum, inclusiv în cursul examinării cauzelor în instanțele de apel și recurs, chiar dacă obligația instanței nu este una absolută, în lumina jurisprudenței Curții de Justiție a UE.

În privința invocării din oficiu a nulității absolute a clauzelor abuzive de către instanțele judecătorești din R. Moldova, putem constata existența unor cazuri foarte rare în care instanțele constată din oficiu nulitatea clauzelor abuzive, când consumatorul nu face referință și nici nu introduce o cerere reconvențională în acest sens.

Este de remarcat, astfel, o hotărâre a instanței de fond [17] în care se invocă din oficiu nulitatea absolută a clauzelor abuzive ale unui contract de credit de consum, inclusiv cu invocare dispozițiilor dreptului UE, hotărâre menținută de instanța de apel [18], devenită definitivă și irevocabilă.

Controversate sunt deciziile CSJ în privința plății taxei de stat de către consumator, astfel, în unele decizii CSJ scutește consumatorul de plata taxei de stat, în altele îl obligă la plata acesteia, deși dispozițiile legale aplicabile consumatorilor menționează expres scutirea de la plata taxei de stat a consumatorilor.

Prin această decizie CSJ [19], obligă instanța de apel să accepte cererea reconvențională a consumatorului pentru examinarea chestiunii cu privire la punerea pe rol a apelului declarat, cu scutirea de la plata taxei de stat, în schimb în altă decizie [20], deși este în favoarea consumatorului, putem observa în dispozitivul deciziei obligarea consumatorului la plata taxei de stat pentru cererea de recurs.

Cu titlu de concluzii, remarcăm asigurarea unei protecții mai înalte a consumatorului ca urmare a modificărilor legii nr. 202, în vigoare din 29.05.2022, însă un rol negativ continuă să-l aibă

instanțele judecătorești prin neaplicarea uniformă a legii, în lumina normelor de drept intern, dar și a normelor internaționale la care R. Moldova este parte.

Bibliografie:

1. Legea Nr. 202 din 12.07.2013 privind contractele de credit pentru consumatori, M. Of. nr. 191-197 art. 619 din 06.09.2013.
2. Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului, J. Of. Al UE, L133/66, 22.05.2008.
3. Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, și Republica Moldova, J. Of. al UE, L 240/6, 30.08.2014.
4. Legea nr. 23 din 27-02-2020 pentru modificarea unor acte legislative, M. Of. Nr. 87-93 art. 112 din 20.03.2020.
5. Legea nr. 93 din 07.04.2022 pentru modificarea unor acte normative, M. Of. nr. 129-133 art. 231 din 29.04.2022.
6. Hot. Jud. Drochia din 07.09.2022 (dosar nr. 2-919/2022 2-22094124-26-2-01072022), // [Online]: https://jdr.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5ea2bddd-72a6-4376-b310-0ea3e427f7ac, (accesat pe 23.10.2022).
7. Decizia CAB din 01.12.2022 (dosar nr. 2a-847/2022 2-22094124-03-2a-02112022), // [Online]: https://cab.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/bac5b9ca-2e40-4039-9e5a-f67c65fb2648, (accesat pe 02.12.2022).
8. Legea nr.1 din 16.03.2018 cu privire la organizațiile de creditare nebanară, M. Of. nr. 108-112 art. 200 din 30.03.2018.
9. Decizia CAB din 16.06.2022 (dosar nr. 2a-8/22), // [Online]: https://cab.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2634643c-2d0d-4efd-a058-437bfd16ddc9, (accesat pe 10.09.2022).
10. Decizia CAB din 03.11.2022 (dosar nr. 2a-623/22), // [Online]: https://cab.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/98302f3d-4d29-41b7-847e-b52ed6070812, (accesat pe 23.11.2022).
11. // [Online]: http://jurisprudenta.csj.md/db_lista_dosare.php, (accesat pe 03.12.2022);
12. Decizia CAB din 03.11.2022 (dosar nr. 2a-443/22), // [Online]: https://cab.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4480a735-5b00-4128-b197-e1e8069a9fa2, (accesat pe 23.11.2022).
13. Decizia CAB din 10.11.2022 (dosar nr. 2a-581/22), // [Online]: https://cab.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4480a735-5b00-4128-b197-e1e8069a9fa2, (accesat pe 11.11.2022).
14. Decizia CAC din 02.11.2022 (dosar nr. 2a-2898/22 (2-22033208-02-2a-21072022)), // [Online]: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8c4d5504-0ebf-49b9-a57f-a3e63f871b

- [94](#), (accesat pe 29.11.2022).
15. Decizia CSJ din 13.07.2022 (dosar nr. 2ra-611/2022 2-19147775-01-2ra-26042022), // [Online]: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=67799, (accesat pe 11.09.2022).
16. MIHALI-VIORESCU, L., *Clauzele abuzive în contractele de credit*, ediția a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 260 și urm., ISBN 978-606-27-0930-3.
17. Hot. Jud. Hâncești din 21.01.2022 (dosar nr. 2-21175935-32-2-30112021 (2-1840/2021)), // [Online]: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8e67f192-a73a-4588-82bf-7c001f4a0e7b, (accesat pe 12.11.2022).
18. Decizia CAC din 05.05.2022 (dosar nr. 2a-1121/22), // [Online]: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6258101d-b411-4736-be12-e44574db93b1, (accesat pe 18.10.2022).
19. Decizia CSJ din 23.02.2022 (dosarul nr. 2r-96/22 2-20116296-01-2r-10022022), // [Online]: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=65745, (accesat pe 14.10.2022).
20. Decizia CSJ din 22.06.2022 (dosarul nr. 2ra-277/22 (2-20071581-01-2ra-02032022)), // [Online]: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=67382, (accesat pe 14.10.2022).